

Razni zapiski.

Naš narodni boj v nemškem slovstvu. Da nam prihaja nemštvo vedno bliže, to se ne čuti samo v politiki, ampak tudi v znanosti in literaturi. Nemška znanost, posebno germanistika in primerjajoča literatura, se vedno bolj bliža onim zanimivim „jezikovnim“ mejam, kjer se stika dvoje literatur, kjer se dotikata dve bolj ali manj raznorodni kulturi. Za znanost, ki je domače livade spasla do golega, je to popolnoma umljivo; javnost se za take stike in dotike ne zanima toliko, dasi bo tukaj znanost, ki pripravlja medsebojno poznavanje, delala počasi za medsebojno umevanje in tako polagala temelj pravičnejši in realnejši politiki. Druga pa je v literaturi, ki je postala bolj ali manj glasnik današnjih političnih stremljenj ali pa išče novega življenja v hrupnih geslih, ki dirigirajo gosposko moralo modernih konkvistadorjev. Tako postaja ta literatura nekako merilo naziranja današnjih Nemcev, njena večja ali manjša priljubljenost pa je dovolj jasen znak, kako razširjeno je to mnenje. Dobro je, da se o tem poučimo in zato je potrebno paziti na tako literaturo in nje odzive.

V sredo našega narodnega boja je posegel Eduard Hoffer s svojo dramo „Brüder von Oesterreich“, v kateri nastopajo trije bratje: učitelj, fanatičen Slovenec in navdušen „panslavist“, poštni uradnik, omahljivec, ki koleba med dvema ekstremoma, bratom učiteljem in bratom, ki študira umetnost in je prepričan in navdušen Nemec. V celoti drama še ni izšla; odlomek je prinesla dunajska „Wage“ (XIV, štev. 29.—30.). Toda že ta odlomek kaže jasno dovolj, kake pojme imajo Nemci o naših stremljenjih in o našem naziranju, celo oni Nemci, ki skušajo reševati take zamotane probleme. Koliko je tukaj še treba dela za našo znanost, koliko pojasnjevanja in pouka, to se bo videlo tedaj, ko bo drama v celoti izšla. — Da znanost še ni rodoljubna, dasi nosi rodoljubno masko in podžiga rodoljubne tirade in solzave jeremijade, to nam dokazuje Rudolf Hans Bartsch. Vse njegovo znanje o Slovencih in o njihovi preteklosti izvira iz lažne učenosti Žunkoviča, ki ga je v svojem članku „Tiroler Burgen“ (Velhagen & Klasings Monatshefte, 1910) izrečno navedel za te stvari za svojega avtorja. Da gre precej Bartscheve slave na račun „nemškega poslanstva“, ki ga pridiga proti Slovencem, to je lahko umljivo za vsakega, ki kolikor toliko pozna psiho alpskih politikov in njihovih glasil. Za nas Slovence je zanimiv in poučen odmev, ki se je Bartschu oglašil v — Rusiji. „Věstnik Evropy“, tehtna revija, ki jo je treba upoštevati (urednik ji je po smrti Stasjuleviča znameniti M. M. Kovalevskij) je prinesel v avgustovi številki lanskega leta (str. 392—399) daljši članek o Bartschu, ki ga je napisal N. Viljk. Pisec podaja za uvod nekaj pregled avstrijske nemške literature, v katerem pride od reformacije in jezuitov preko Grillparzerja, Grüna, Lenaua na Roseggerja in Anzengruberja, potem pa kar na Bartscha. V tem članku, ki nas zanima pred vsem zaradi tega, kar govori o Zemljariču in Slovencih, se pisec opira očitno na nemške kritike. „Graz“ mu je mesto „gor, sadov i vinogradnikov“, peripetija Zemljaričeva je opisana z znanimi Bartschevimi besedami, Zemljarič najde vse to, o čemer je sanjal in za čemer je hrepenel, „v Ljubljanach“. Pri Nemcih se je vsega naučil, toda za Nemce je bil za vedno

izgubljen. Teh besed pa Viljk ne citira kot Bartschevih, ampak jih podaja kot svojo konkluzijo. Nato nadaljuje: „Prijateljsko razmerje do Slovanov se kaže skoro v vseh spisih Bartscha. Povsodi vidi sledove slovanstva. Kot zgodovinar se ne boji zatrditi, da so slovanska naselja — sol zemlje v Avstriji; od davna so tam, vsi drugi so — prišleci, pod pritiskom katerih se zdi, da gine trpé slovansko pleme. V žilah najbesnejših Germanov teče obilna slovanska kri, v njih bije goreče slovansko srce. Bije tudi v Bartschu, bije v vsaki besedi tega himna mladosti, življenja, idealov, ki ga je napisal v svojih „Dvñnadcati Štirijcach“. Tu se čutita poštenje in resnica v vsaki besedi. Pred Bartschem ni menda nihče tako smelo in resnično karakteziral avstrijskih razmer“. — Viljk je prezrl tisto vzvišeno ironijo, s katero reproducira Bartsch Zemljaričeve idealne besede in onemogle sanje, tisto ironijo kulturneža, ki dobrosrčno in z nasmeškom posluša hrepenjenje barbara, ki mu ne dela misli in skrbi, ampak ga celo (folkoristično in artistično) zanima. Ta ton je posebno jasen v „Elisabeth Kött“, kjer vrholiči kulturno poslanstvo navdušene nemške igralka v tem, da nese nemško kulturo med slovanske barbore (z dramo, ki pa do danes še ni napisana!) — Ta ton je tako jasen, formula tako precizna in prozorna, da bi jo lahko spoznal tudi Viljk, a ker mu ni šla v njegovo karakteristiko Bartscha, jo je kratkomalo zamolčal.

Iz vsega tega izhaja, da bo Bartsch kmalu tudi v Rusiji „en vogue“ in da bo menda že čez par let podjetna „Niva“ svojim naročnikom k centom druge literature navrgla še „Polnoje sobranije sočinienij Rudolfa Hansa Bartscha“. Naši pisci pa se še vedno ne bodo ogledali „od znotraj“ (kakor Jerala), nekateri naši rodoljubi že vedno sanjali o „sveti matuški Rusiji“.

Dr. Jož. A. Glomar.

Kratkij očerk istorii slavjanskich literatur i jazykov. Prevod s nemčakgo slušateljnic vyššich ženskich kursov pod redakciej V. Poržezinskago i M. Speranskago. Moskva 1911. — V tem ruskem prevodu je izšel pregled slovanskih literatur iz Teubnerjeve „Kultur der Gegenwart“ I. 9, kjer se nahaja M. Murka pregled južnoslovanskih literatur (gl. Lj. Zvon 1909, str. 184—186).

† **Anton Globočnik pl. Sorodolski.** V visoki starosti 87. let je 2. marca t. l. na Dunaju umrl vpokojeni c. kr. vladni svetnik Ant. Globočnik. Rodil se je l. 1825. v Železnikih, v Ljubljani ga je navdušil za narodno stvar L. Jeran, kot jurist na Dunaju je bil priča „pomladi narodov“, in te svoje spomine je zapisal v zanimivem članku „K petdesetletnici slovenske narodne zavednosti“ (Izvestja muz. društva 1898, VIII, str. 1—15). Služboval je kot pravniški praktikant pri mestni in deželni sodnji v Ljubljani, bil je okrajni sodnik v Stubici in okrajni predstojnik v Čakovcu. Ko se je Medjimurje državnopravno zopet priklopilo Ogrski (1861), je dobil odpustni dekret („Zgodovinski spominek iz Medjimurja“ v Izvestjih VIII, str. 145—152); l. 1863. je prišel v Postojno, kjer je bil 1867 imenovan za okrajnega glavarja, kot vladni svetnik je bil 1885 premeščen v Ljubljano, l. 1890. je stopil v pokoj in dobil plemstvo. — Svoj prosti čas je posvetil znanstvenemu delu. Bavi se je z juridičnimi študijami, z zgodovino, numizmatiko, arheologijo. Muzejsko društvo za Kranjsko ga je imenovalo za svojega častnega člana in cesar mu je podelil zlato kolajno za umetnost in vedo. Vážnejše Globočnikove razprave je zabeležil dr. Fr. Simonič v „Slovenski bibliografiji“ (str. 127—130), marsikak članek je priobčlil tudi v političnih listih, posebno v „Slovenskem Narodu“. Neomahljivemu narodnemu delavcu časten spomin!

R. Z.